

ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΝΔΟΣΚΟΠΗΣΕΩΝ: ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΟΛΟΓΙΑΣ-ΕΝΔΟΣΚΟΠΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

Δημοσίευση: Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νοσηλευτών Γαστρεντερολογίας-Ενδοσκόπησης και Συνεργατών (ESGENA) European Society of Gastroenterology Nurses and Associates, 2008

Μετάφραση (2024) από την τριμελή επιτροπή του Νοσηλευτικού Τμήματος της Ελληνικής Γαστρεντερολογικής Εταιρείας:

Σεβαστή Πετράκη, Ειρήνη Δασκαλάκη, Κωνσταντίνος-Χρυσοβαλάντης Πατήθρας

Επιμέλεια και διόρθωση: Κωνσταντίνα Παρασκευά - Γεώργιος Τζιάτζιος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ενδοσκοπικές πράξεις διεξάγονται και υποστηρίζονται από διαφορετικές κατηγορίες προσωπικού.

Εκτός από τους ιατρούς ενδοσκόπους, το προσωπικό περιλαμβάνει ειδικά εκπαιδευμένους νοσηλευτές (κανονισμοί Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΕΕ), βοηθητικό προσωπικό όπως βοηθούς νοσηλευτές, τεχνικούς κλπ., διοικητικό προσωπικό, όπως γραμματείς, υπάλληλους υποδοχής κ.α., καθώς και προσωπικό υποστήριξης καθαριότητας.

Η ασφάλεια του ασθενούς πρέπει να αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα και κάθε ασθενής έχει το δικαίωμα να φροντίζεται από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, ικανό να εκτελεί τις διαδικασίες σύμφωνα με κλινικές κατευθυντήριες γραμμές (Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική, 1997).

Ως εκ τούτου, οι Μονάδες Ενδοσκόπησης πρέπει να διαθέτουν κατάλληλα εκπαιδευμένο και επαρκές προσωπικό σε αριθμούς που να εξασφαλίζουν ότι οι ασθενείς δεν εκτίθενται σε περιττό κίνδυνο (Αναφορά: Τομέας Ανθρώπινου Δυναμικού GRS - Σύμφωνα σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική 1997).

Αν και πολλές μονάδες ενδοσκόπησης διαθέτουν πολύ ικανό προσωπικό, υπάρχουν ακόμη κάποιες που λειτουργούν με ανεπαρκείς αριθμούς προσωπικού, με προσωπικό κακώς εκπαιδευμένο και χωρίς επαρκή υποστήριξη από τη διοίκηση για να παρέχουν φροντίδα υψηλής ποιότητας.

Οι ενδοσκοπικές επεμβάσεις γίνονται όλο και πιο σύνθετες και ως εκ τούτου, αυξάνεται η ανάγκη για ακόμη μεγαλύτερης εξειδίκευσης προσωπικό.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ- ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

Ο σκοπός αυτών των θέσεων/δηλώσεων είναι να καθορισθούν οι απαιτήσεις σε νοσηλευτικό και βοηθητικό προσωπικό στις Μονάδες Ενδοσκοπήσεων, ώστε να εξασφαλίζεται η βέλτιστη και ασφαλής φροντίδα των ασθενών.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Η **στελέχωση** σε προσωπικό πρέπει να είναι επαρκής, ώστε να διασφαλίζεται η υψηλής ποιότητας φροντίδα για τους ασθενείς και η αποτελεσματική ομαδική εργασία.

Θα πρέπει να υπάρχουν επαρκή επίπεδα στελέχωσης για να καλύπτονται οι άδειες, οι ασθένειες και η εκπαίδευση, εκτός από τον συμφωνημένο φόρτο εργασίας της Μονάδας.

Όλο το προσωπικό χρειάζεται μια δομημένη, επίσημη εκπαίδευση και αξιολόγηση των ικανοτήτων που συνδέονται με την περιγραφή της θέσης τους. Η εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού πρέπει να σχεδιάζεται και να συντονίζεται σύμφωνα με τις ανάγκες της υπηρεσίας αλλά και τις ατομικές ανάγκες (GRS), με κέντρο τον ασθενή.

Μετά την αρχική εκπαίδευση και εισαγωγή στην εργασία, θα πρέπει να υπάρχουν δομημένες ευκαιρίες εξέλιξης για όλο το προσωπικό υπό την επίβλεψη ενός έμπειρου μέντορα.

Όλο το κλινικό προσωπικό πρέπει να είναι εξοικειωμένο με τουλάχιστον τις βασικές μεθόδους ανάνηψης και καρδιοαναπνευστικής αναζωογόνησης και να υποβάλλεται περιοδικά σε επανεκπαίδευση.

Ιδανικά, όλοι οι εξειδικευμένοι νοσηλευτές που εργάζονται στις Μονάδες Ενδοσκοπήσεων θα πρέπει να διαθέτουν πιστοποιημένη νοσηλευτική εξειδίκευση.

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νοσηλευτών Γαστρεντερολογίας-Ενδοσκόπησης και Συνεργατών (**ESGENA, European Society of Gastroenterology and Endoscopy Nurses and Associates**) έχει αναπτύξει:

-Ένα προφίλ εργασίας που καθορίζει τις ικανότητες και τις βασικές γνώσεις που πρέπει να έχουν οι νοσηλευτές/τριες που εργάζονται στην ενδοσκόπηση.

-Ένα βασικό πρόγραμμα σπουδών για εξειδίκευση στην ενδοσκόπηση, που μπορεί να προσαρμοστεί τοπικά.

Είναι σημαντικό να εφαρμόζεται η διεπιστημονική συνεργασία και να διατηρείται η επικοινωνία μεταξύ όλων των βαθμίδων προσωπικού που εμπλέκονται στην παροχή υπηρεσιών ενδοσκόπησης, ανεξάρτητα από τη φυσική τους τοποθέτηση (Μονάδα ενδοσκοπήσεων, κλινικά Τμήματα, Κεντρική Αποστείρωση, Διοίκηση κ.λπ.).

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Παρακολούθηση του ασθενούς κατά τη διάρκεια της ενδοσκόπησης

Οι ενδοσκοπικές πράξεις διενεργούνται υπό τοπική αναισθησία, καταστολή ή γενική αναισθησία.

Δεδομένου ότι τα περισσότερα ανεπιθύμητα συμβάντα στην ενδοσκόπηση σχετίζονται με καρδιαγγειακές επιπλοκές, το επίπεδο παρακολούθησης των ασθενών κατά την ενδοσκόπηση δεν θα πρέπει να είναι χαμηλότερο από το αποδεκτό επίπεδο σε χειρουργεία μίας ημέρας, όπου χρησιμοποιούνται παρόμοια επίπεδα αναισθησίας ή καταστολής.

Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς όλο και περισσότεροι ασθενείς με πολύπλοκα ιατρικά προβλήματα υποβάλλονται πλέον σε επεμβατικές θεραπευτικές πράξεις.

Ένα κατάλληλα εκπαιδευμένο άτομο, παρόν καθ' όλη τη διάρκεια της ενδοσκόπησης, πρέπει να έχει αποκλειστικά την ευθύνη για την παρακολούθηση του ασθενούς. Ανάλογα με τις τοπικές πρακτικές και κατευθυντήριες οδηγίες, αυτός μπορεί να είναι αναισθησιολόγος, εξειδικευμένος νοσηλευτής ή βοηθός αναισθησιολόγου εκπαιδευμένος τόσο στις ενδοσκοπικές τεχνικές, όσο και στις τεχνικές ανάνηψης.

Ο ασθενής που έχει λάβει καταστολή χρειάζεται συνεχή παρακολούθηση ώστε να εξασφαλίζεται η βατότητα του αεραγωγού του καθ' όλη τη διάρκεια της ενδοσκόπησης από έναν εξειδικευμένο επαγγελματία, που θα ασχολείται αποκλειστικά με αυτό το καθήκον και δεν θα έχει άλλες αρμοδιότητες κατά τη διαδικασία.

Τεχνική υποστήριξη

Οι ενδοσκοπικές πράξεις απαιτούν εξειδικευμένη τεχνική υποστήριξη. Μόνο το κατάλληλα εκπαιδευμένο και ικανό προσωπικό πρέπει να βοηθά τον ενδοσκόπο.

Πολλές χώρες της Ευρώπης παρέχουν πιστοποιημένη εξειδίκευση στην ενδοσκόπηση και το προσωπικό πρέπει να ενθαρρύνεται να συμπληρώνει την εκπαίδευση που αποκτά στο χώρο εργασίας του με μια αναγνωρισμένη εξειδίκευση.

Οι σύνθετες θεραπευτικές ενδοσκοπήσεις απαιτούν υψηλότερο επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων και περισσότερους από έναν τεχνικούς βοηθούς για να διασφαλιστεί έγκαιρη, ασφαλής και αποτελεσματική διαδικασία.

Το προσωπικό πρέπει να συμμετέχει τακτικά στην εκτέλεση ενδοσκοπήσεων ώστε να διατηρεί τις ικανότητές του, ιδιαίτερα όσον αφορά τις σύνθετες θεραπευτικές ενδοσκοπήσεις.

Εισαγωγή/Ανάρρωση/Αποχώρηση

Η εισαγωγή και η προετοιμασία, η ανάνηψη και η αποχώρηση των ασθενών μπορεί να διεκπεραιωθεί εντός του χώρου της Μονάδας Ενδοσκοπήσεων, είτε σε θάλαμο νοσηλείας.

Το προσωπικό που εργάζεται σε αυτό τον τομέα απαιτείται να είναι ικανό και εξοικειωμένο με τις ενδοσκοπικές επεμβάσεις και τις ιδιαίτερες ανάγκες του ασθενούς που υποβάλλεται σε ενδοσκόπηση. Εάν εμπλέκεται μη-νοσηλευτικό προσωπικό, αυτοί πρέπει να επιβλέπονται από κατάλληλα εκπαιδευμένο και εξειδικευμένο νοσηλευτικό προσωπικό.

Οι ασθενείς δεν πρέπει να παραμένουν χωρίς κλινική επιτήρηση σε αυτούς τους τομείς και οι ασθενείς που έχουν λάβει καταστολή θα πρέπει να παρακολουθούνται καθ' όλη τη διάρκεια από εξειδικευμένο προσωπικό.

Προσωπικό διαχείρισης ενδοσκοπίων

Το προσωπικό που θα ασχοληθεί με την απολύμανση των ενδοσκοπίων καθορίζεται από την οργάνωση της Μονάδας και τις τοπικές κατευθυντήριες οδηγίες.

Σε ορισμένες περιοχές υπεύθυνοι για την απολύμανση είναι νοσηλευτές, σε άλλες βοηθητικό προσωπικό, ενώ σε άλλες η απολύμανση των ενδοσκοπίων διενεργείται στο τμήμα κεντρικής αποστείρωσης.

Ανεξαρτήτως του χώρου όπου γίνεται η απολύμανση ή του προσωπικού που εμπλέκεται, ισχύουν οι ακόλουθες αρχές:

- Μόνο εκπαιδευμένο και ικανό προσωπικό πρέπει να διεκπεραιώνει την απολύμανση
- Πρέπει να υπάρχει περιβάλλον συνεχούς εκπαίδευσης και επαναξιολόγησης των ικανοτήτων
- Το προσωπικό πρέπει να διενεργεί συχνά απολυμάνσεις, προκειμένου να διατηρήσει τις ικανότητές του
- Τα επίπεδα στελέχωσης να είναι επαρκή για να καλύψουν τον αριθμό των ενδοσκοπικών πράξεων που διενεργούνται και των ενδοσκοπικών αιθουσών που εξυπηρετούνται, προκειμένου να αποφεύγονται οι συντομεύσεις κατά τη διαδικασία απολύμανσης.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να περιλαμβάνουν (προσαρμοσμένο από Βρετανική Γαστρεντερολογική Εταιρεία):

- αναγνώριση των μεμονωμένων ενδοσκοπίων, όλων των σχετικών καναλιών και εξαρτημάτων
- σχεδιασμός και λειτουργία των ενδοσκοπίων και των εξαρτημάτων
- θεωρία πάνω στην απολύμανση, στη μικροβιολογία, στα απορρυπαντικά, στα απολυμαντικά και στα αυτόματα πλυντήρια απολυμαντές (EN -15883)
- υγιεινή, ασφάλεια και έλεγχος λοιμώξεων
- γνώση και αξιολόγηση δεξιοτήτων στη σύνδεση και αποσύνδεση των ενδοσκοπίων, στην πρόπλυση, στον χειροκίνητο καθαρισμό, στη διαχείριση

εξαρτημάτων και βοηθητικού εξοπλισμού, στην απολύμανση και στη χρήση του αυτόματου πλυντηρίου απολυμαντή, στο στέγνωμα, στη μεταφορά, στην αποθήκευση, στην ιχνηλασιμότητα και συντήρηση, στους μικροβιολογικούς ελέγχους και στην επικύρωση.

- εκπαίδευση από τους κατασκευαστές στη χρήση των αυτόματων πλυντηρίων-απολυμαντών

Προσωπικό για επείγουσες ενδοσκοπικές πράξεις

Ασθενείς που υποβάλλονται σε επείγουσα ενδοσκόπηση είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι και έχουν περισσότερες πιθανότητες να παρουσιάσουν επιπλοκές. Ως εκ τούτου, η φροντίδα του ασθενούς στην ενδοσκόπηση που διενεργείται σε χρόνο πέραν του ωραρίου λειτουργίας της Μονάδας πρέπει να είναι του ίδιου, αν όχι ανωτέρου, επιπέδου σε σχέση με τις προγραμματισμένες ενδοσκοπικές πράξεις.

Η υποστήριξη, η παρακολούθηση των ασθενών και η απολύμανση των ενδοσκοπίων πρέπει να είναι του ίδιου επιπέδου με τις ενδοσκοπήσεις ρουτίνας. Ως εκ τούτου, το επίπεδο στελέχωσης δεν πρέπει να υπολείπεται σε σχέση με αυτό των προγραμματισμένων ενδοσκοπήσεων.

Διοικητικό προσωπικό

Η δραστηριότητα της ενδοσκόπησης πρέπει να υποστηρίζεται από επαρκή αριθμό διοικητικού προσωπικού ώστε να εξασφαλίζεται ο έγκαιρος προγραμματισμός και τα ραντεβού, η αρχειοθέτηση των εγγράφων, των διαδικασιών και των φακέλων των ασθενών και η επικοινωνία με τους παραπέμποντες ιατρούς, όταν είναι απαραίτητο. Το διοικητικό προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων των γραμματέων των ιατρών, είναι συχνά η πρώτη επαφή για τους ασθενείς που έχουν προγραμματιστεί για ενδοσκόπηση. Επομένως, το διοικητικό προσωπικό θα πρέπει να αποτελεί μέρος της διεπιστημονικής ομάδας στις Μονάδες Ενδοσκοπήσεων και να είναι εξοικειωμένο με τις ενδοσκοπικές πράξεις.

Διοίκηση της Μονάδας Ενδοσκοπήσεων

Η υπηρεσία δεν μπορεί να λειτουργήσει σωστά χωρίς αποτελεσματική ηγεσία. Επομένως, μια Μονάδα Ενδοσκόπησης πρέπει να έχει έναν ή περισσότερους υπεύθυνους οι οποίοι θα διαχειρίζονται, συντονίζουν και ελέγχουν την ποιότητα των δραστηριοτήτων. Αυτό το άτομο πρέπει να είναι μέρος της ομάδας ενδοσκόπησης.

Ο/Η υπεύθυνος νοσηλευτής/τρια θα πρέπει να διαθέτει την κατάλληλη εμπειρία και εξειδίκευση στην ενδοσκόπηση. Ο/Η υπεύθυνος διοικητικών υπηρεσιών θα πρέπει, επίσης, να έχει κατάλληλη σχετική εκπαίδευση. Σε πολλές περιπτώσεις,

αυτές οι δύο αρμοδιότητες συνδυάζονται σε μία θέση.

Ο υπεύθυνος της Μονάδας Ενδοσκοπήσεων πρέπει να έχει προστατευμένο χρόνο για να εκτελεί τα διοικητικά του/της καθήκοντα και δεν πρέπει να εμπλέκεται συνεχώς σε κλινική εργασία.

Διαχείριση της εκπαίδευσης

Για να διασφαλιστεί η βασισμένη σε ενδείξεις και επικαιροποιημένη γνώση και οι δεξιότητες, πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθοι ρόλοι, είτε από ορισμένα μέλη του προσωπικού, είτε από τον /την υπεύθυνο/η :

- Καθοδήγηση του προσωπικού και ιδιαίτερα των νεοπροσληφθέντων
- Αξιολόγηση και επαναξιολόγηση των ικανοτήτων
- Τακτικές αξιολογήσεις (τουλάχιστον μια φορά το χρόνο), στις οποίες εντοπίζονται οι ανάγκες εκπαίδευσης
- Οργάνωση και συντονισμός της εκπαίδευσης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι ενδοσκοπικές υπηρεσίες συχνά υποεκτιμώνται από τη διοίκηση και, ως εκ τούτου, λαμβάνουν περιορισμένους πόρους. Στο παρελθόν, τα πρότυπα που αφορούσαν ενδοσκοπικές πρακτικές, όπως π.χ. η απολύμανση, υστερούσαν σε σχέση με άλλες κλινικές υπηρεσίες. Σήμερα αυτό έχει διορθωθεί σε μεγάλο βαθμό με τη βοήθεια των Ευρωπαϊκών και των Εθνικών Κατευθυντήριων Οδηγιών.

Παρ' όλα αυτά, τα πρότυπα για τη στελέχωση και την εκπαίδευση στην ενδοσκόπηση, συχνά, παραμένουν κάτω από αυτά που είναι αποδεκτά σε άλλους κλινικούς τομείς. Αυτό μπορεί να θέσει τους ασθενείς σε κίνδυνο και δεν θα πρέπει να γίνεται αποδεκτό στην εποχή των προηγμένων και σύνθετων ενδοσκοπικών επεμβάσεων. Αυτό το έγγραφο αποσκοπεί στο να βοηθήσει τις Μονάδες Ενδοσκοπήσεων να βελτιώσουν τη στελέχωσή τους.

Βιβλιογραφία

EU Convention on Human Rights and Biomedicine 1997

(<http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/164.htm>)

ESGENA (<http://www.esgena.org/>)

Job Profile (http://www.esgena.org/index.php/publ_guide/publications/)

Core Curriculum (http://www.esgena.org/index.php/publ_guide/publications/)

ESGE/ESGENA Decontamination Guidelines

(http://www.esgena.org/index.php/publ_guide/guide_esge_esgena/)

GRS (Workforce Domain) - <http://www.grs.nhs.uk/>

Joint Advisory Group on GI Endoscopy (<http://www.thejag.org.uk/>)

British Society of Gastroenterology

<http://www.bsg.org.uk/clinical-guidelines/endoscopy/guidelines-on-safety-and-sedation-during-endoscopic-procedures.html>

http://www.bsg.org.uk/pdf_word_docs/sedation.doc

U.K. Academy of Medical Royal Colleges and their Faculties (2003)

Implementing and ensuring Safe Sedation Practice for healthcare procedures in adult

Ορισμοί/Γλωσσάρι

Competent (Ικανός-Επαρκής)	Ικανός να ολοκληρώσει αποτελεσματικά ένα στόχο, βασιζόμενος σε γνώσεις, δεξιότητες και στάση. Η επάρκεια περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη γνώση, δεξιότητες και στάση καθώς και την εφαρμογή τους στο απαιτούμενο επίπεδο απόδοσης για τη συγκεκριμένη θέση εργασίας
Formal Training (Επίσημη εκπαίδευση)	Εκπαιδευτικά μαθήματα που έχουν ειδικό εκπαιδευτικό αντικείμενο και διεξάγονται εκτός του εργασιακού χώρου